

compliance with storage and transportation conditions, and developed logistics system.

Keywords: quality, quality management, safety, certification, milk, dairy industry, cooperatives, ecologization

УДК 336.76

СУТНІСТЬ ДЕФІНІЦІЇ «ФІНАНСОВИЙ ДЕРИВАТИВ» ТА ЇХ ОБІГ НА БІРЖОВОМУ ФОНДОВОМУ РИНКУ

А. С. КРАВЧЕНКО, кандидат економічних наук, доцент*

Національний університет біоресурсів і природокористування України

E-mail: AnnaZlata@i.ua

Анотація. *Визначено наукову сутність дефініції «фінансовий дериватив» наведено їх класифікацію, як у вітчизняній так і світовій практиці. Наведено порівняльну характеристику обсягу біржових контрактів з цінними паперами на біржовому фондовому ринку, проаналізовано обсяг біржових контрактів на біржовому фондовому ринку (у розрізі фондових бірж) за видом фінансового інструменту, оцінено обсяг біржових контрактів з цінними паперами на фондових біржах за видами ринку впродовж дослідження, запропоновано шляхи розвитку.*

Ключові слова: біржовий фондовий ринок, дериватив, базовий актив

Актуальність. Сучасний біржовий ринок еволюціонував від торгівлі сільськогосподарською продукцією до торгівлі деривативами (форвардами, ф'ючерсами, опціонами, свопами та іншими інструментами фінансової інженерії), та навіть до високочастотного трейдингу. Проте, проблематика наукової сутності та особливостей обігу фінансових деривативів залишається недостатньо дослідженою, а тому надзвичайно актуальною.

Аналіз основних досліджень та публікацій. Питанням сутності дефініції «фінансовий дериватив», зокрема аналізом їх обігу на біржовому фондовому ринку займалися, як зарубіжні, так і вітчизняні вчені: С. Вайн [2], Дж. Блек [1], Е. Інґліса-Тейлора [3], Х. Чен [7], О. Сохацька [6], О. Дегтярьова [5], Дж. Кейнс [4] та інші. Незважаючи на значну кількість науковців, які досліджували теоретичні основи та аналізували обіг деривативів на біржовому фондовому ринку, на практиці це питання залишається недостатньо розкритим і потребує подальшого дослідження.

Мета дослідження – уточнити дефініцію «фінансовий дериватив», представити класифікацію «фінансових деривативів», проаналізувати їх обіг на біржовому фондовому ринку та визначити шляхи розвитку.

Матеріали і методи дослідження – метод системного аналізу, економічний, статистичний, кількісний, порівняння та аналітичний.

Результати дослідження та їх обговорення. Розглянемо детально етимологію дефініції «дериватив», зокрема фінансовий. Аналіз наукових

* © А. С. Кравченко, 2018

досліджень свідчить про те, що історично перша торгівля аналогами сучасних деривативів відбувалася ще в XVII ст., тоді як сам термін «фінансовий дериватив» з'явився відносно нещодавно.

Можна з упевненістю констатувати, що широковідомий на біржовому ринку термін «фінансовий дериватив» ще близько тридцяти років тому не мав розповсюдженого застосування у міжнародній фінансовій практиці. Біржові контракти, які належать до цього поняття, вперше почали функціонувати як інструменти з управління фінансовими ризиками кілька століть тому. Проте, термін «фінансовий дериватив» фактично було введено у використання наприкінці XX сторіччя. До основних ознак, які характеризують формування економічної сутності поняття «фінансовий дериватив», слід віднести строковість, похідність від базового фінансового активу, сферу застосування на біржовому фінансовому ринку.

Більшість науковців, таких як: С. Вайн [2], Дж. Блек [1], Е. Інґліса-Тейлора [3] трактують дефініцію «дериватив» як фінансові інструменти, ціна яких є похідною від цін на такі активи, як товарні та фінансові. Дослідник фінансових ринків деривативів Х. Х. Чен [7] підкреслює важливість використання фінансових деривативів з метою уникнення ризиків. Сохацька О. М. [6] у своїх працях використовує поняття дериватив, як «строковий інструмент» – контракт на купівлю або продаж базового фінансового інструменту у майбутньому. Дегтярьова О. І. [5], вказує на «строковість угоди», що використовується для позначення угод. Дж. Кейнс [4] у своїх трактатах вживає термін «строкових девізів» для проведення касових операцій з девізами у майбутньому.

«Фінансовий дериватив» – це договір стандартної форми, що засвідчує право або зобов'язання продати чи придбати базовий фінансовий актив у майбутньому, на визначених умовах. «Фінансові деривативи» можна поділити на фондові, валютні, процентні та класифікувати за видом базового активу.

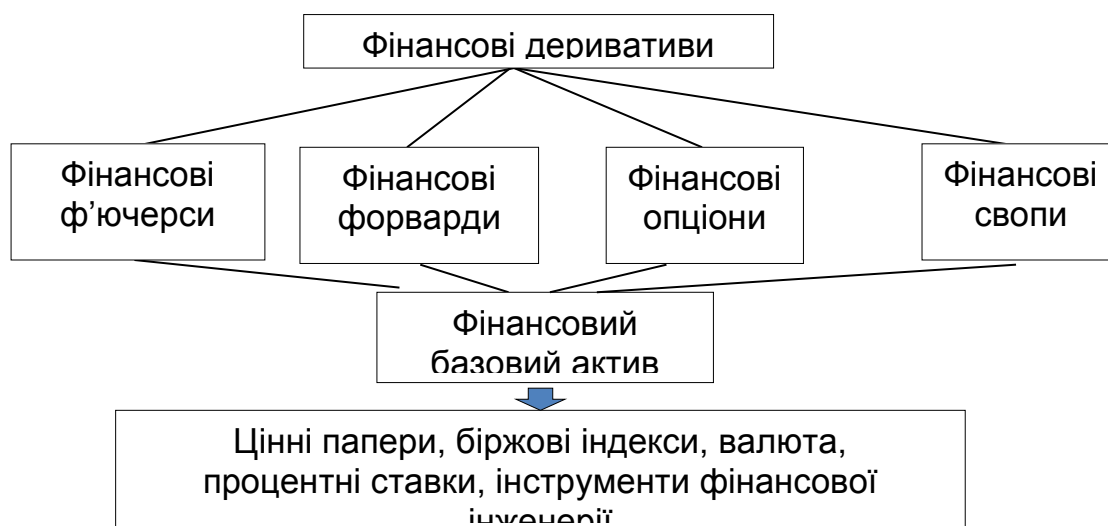

Рис. 1. Класифікація фінансових деривативів*

*Джерело: подано автором.

Найбільший обсяг торгів за фінансовими інструментами на фондових біржах протягом досліджуваного періоду спостерігався з державними облігаціями України – 189,6 млрд грн (що становить 92,1% від загального

обсягу біржових контрактів на фондових біржах України), що демонструвало довіру інвесторів до такого виду інструменту (табл. 1).

1. Порівняльна характеристика обсягу біржових контрактів з цінними паперами на біржовому фондовому ринку впродовж січня – грудня 2017 року, млн грн*

Період	Акції	Облігації підприємств	Державні облігації України	Інвестиційні сертифікати	Деривативи	Усього
Січень	133,88	213,66	13677,22	1,79	357,42	14383,97
Лютий	115,93	348,47	20986,12	1,25	186,28	21638,04
Березень	175,26	78,89	22236,97	2,31	196,5	22689,92
Квітень	166,91	96,09	14135,68	3,05	565,98	14967,69
Травень	133,93	145,92	13240,81	4,06	268,63	13793,36
Червень	111,22	795,29	10437,38	6,67	305,18	11655,39
Липень	130,52	547,38	12579,8	4,41	195,39	13457,49
Серпень	3221,15	750,2	14899,74	7,72	355,89	19234,72
Вересень	224,97	638,65	14137,07	1,77	363,75	15365,21
Жовтень	216,33	440,75	16610,28	4,16	331,35	17602,88
Листопад	168,16	902,16	14085,6	3,1	1152,48	16311,5
Грудень	253,30	1162,63	22528,34	11,54	740,14	24695,95
Усього	5051,56	6120,09	189555,01	51,83	5018,99	205802,50

*Джерело: подано за даними [8].

На біржовому фондовому ринку зафіксовано консолідацію торгівлі цінними паперами на організаторах торгівлі «Перспектива» та «ПФТС», що становило 96% від вартості біржових контрактів від усього обсягу торгованих інструментів ринку, що демонструвало ділову активність учасників ринку на зазначених біржах (табл. 2).

2. Обсяг біржових контрактів на біржовому фондовому ринку (у розрізі фондових бірж) за видом фінансового інструменту впродовж січня – грудня 2017 року, млн грн.*

Організатор торгівлі	Акції	Облігації підприємств	Державні облігації України	Інвестиційні сертифікати	Деривативи	Усього
ІННЕКС	145,35	0,01	0,00	0,08	0,00	145,43
КМФБ	6,59	75,16	0,00	0,00	0,00	81,76
Перспектива	6,40	2081,47	123859,25	17,61	1455,24	127425,03
ПФТС	3163,18	3191,90	57988,84	0,54	0,00	64344,47
УБ	1729,64	770,45	7706,68	30,24	3178,21	13405,45
УМВБ	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Універсальна	0,00	0,60	0,00	0,00	398,60	399,20
УФБ	0,59	0,30	0,00	0,28	0,00	1,17
Усього	5051,74	6119,89	189554,77	48,75	5032,05	205802,50

*Джерело: представлено за даними [8].

Обсяг біржових контрактів із цінними паперами на фондових біржах за видами ринку протягом досліджуваного періоду, первинний ринок становив 1,8% на противагу, вторинний ринок становив 98,2% від загального обсягу

торгованих біржових контрактів упродовж зазначеного періоду, на що впливала економіко-політична ситуація в країні (табл. 3).

3. Обсяг біржових контрактів з цінними паперами на фондових біржах за видами ринку впродовж січня – грудня 2017 року, млн грн*

	Первинний ринок			Усього на первинному ринку	Вторинний ринок					Усього на вторинному ринку	Усього
	Строковий ринок	Спотовий ринок	Ринок приватизації		Ринок РЕПО	Строковий ринок	Спотовий ринок	Ринок приватизації	Ринок цінних паперів, на які звернено стягнення		
УФБ	0,00	0,00	0,58	0,58	0,00	0,00	0,58	0,00	0,00	0,58	1,17
КМФБ	0,00	75,16	0,00	75,16	0,00	0,00	0,33	6,26	0,00	6,59	81,76
ПФТС	0,00	1658,05	0,00	1658,05	20635,25	0,00	39104,05	2942,10	0,00	62681,39	64344,47
УМВБ	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
ІННЕКС	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,65	0,71	144,08	0,00	145,43	145,43
Універсальна	0,00	198,31	0,00	198,31	0,00	0,00	200,89	0,00	0,00	200,89	399,20
Перспектива	0,00	1329,97	0,00	1329,97	48626,46	0,04	77468,50	0,05	0,00	126095,07	127425,03
УБ	0,00	764,46	0,00	764,46	1311,40	3165,10	8164,08	0,40	0,00	12640,99	13405,45
Усього	0,00	4025,96	0,58	4026,54	70573,12	3165,79	124939,14	3092,89	0,00	201770,94	205802,50

*Джерело: подано за даними [8].

Висновки і перспективи. Розвиток торгівлі деривативами на сучасному біржовому ринку свідчить про динамічність, кардинальні зміни та масштабність глобалізаційних процесів. Сучасна торгівля деривативами на біржовому ринку знаходиться у стані трансформації технології біржової торгівлі, біржових інструментів, видів базисних активів та повномасштабної електронізації біржової торгівлі. За останнє десятиліття відбувається консолідація бірж, об'єднання їх в альянси, створення універсальних біржових платформ, які забезпечують одночасно торгівлю фінансовими і товарними інструментами. Отже, сучасна торгівля деривативами на біржовому ринку перебуває у стані безперервної трансформації технології біржової торгівлі, організаційних структур бірж, фінансових деривативів, базисних активів.

Список використаних джерел

1. Блэк Дж. Толковый словарь : англо-русский / Дж. Блэк. – М. : ИНФРА – М; Весь Мир, 2000. – 840 с.
2. Вайн Саймон. Опционы. Полный курс для профессионалов / Вайн Саймон. – М. : Альпина Паблишер, 2003. – 416 с.
3. Инглис-Тейлор Э. Производные финансовые инструменты : словарь ; пер. с англ. / Э. Инглис-Тейлор. – М. : ИНФРА – М, 2001. – Т. 8. – 224 с.
4. Кейнс Дж. М. Трактат про грошову реформу. Загальна теорія зайнятості, процента та грошей : реферат-дайджест / Дж. М. Кейнс. – К. : Асоціація українських банків, 1999. – 189 с.
5. Дегтярева О. И. Биржевое дело : учеб. / О. Дегтярева. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2000. – 679 с.
6. Сохацька О. М. Біржова справа : підруч. / О. М. Сохацька. – Т. : Карт-бланш, 2003. – 602 с.

7. Чен Х. Х. Проблемы создания эффективного механизма контроля над рынком производных финансовых инструментов / Х. Х. Чен. – М. : МАКС Пресс, 2001. – 52 с.
8. Річні звіти НКЦПФР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.nssmc.gov.ua>

References

1. Black, J. Explanatory Dictionary: English-Russian (2000) / J. Black. – М.: INFRA – М; The Whole World, 840.
2. Vine Simon. Options. (2003). Full course for professional professionals / Vine Simon. – М. : Alpina Publishers, 416.
3. Inglis-Taylor, E. (2001). Derivative financial instruments: Dictionary; per. from english / E. Inglis-Taylor. – М. : INFRA - М, 8, 224.
4. Keynes, J. M. (1999). Treatise on monetary reform. General theory of employment, interest and money: essay-digest / J. M. Keynes. – К.: Association of Ukrainian Banks, 189.
5. Degtyareva, O. I. (2000). Exchange business: [studying] / O. Degtyareva. – Moscow: UNITI-DANA, 679.
6. Sohatska, O. M. (2003). Exchange case: [sub]. / O. M. Sohatskaya. – Т.: Carte Blanche, 602.
7. Chen, X. H. (2001). Problems of creating an effective mechanism for controlling derivative financial instruments market / H. Kh. Chen. – Moscow: MAX Press, 52.
8. Annual reports of the NSSMCU [Electronic resource] Mode of access: <https://www.nssmc.gov.ua>.

СУЩНОСТЬ ДЕФИНИЦИИ «ФИНАНСОВЫЙ ДЕРИВАТИВ» И ИХ ОБРАЩЕНИЕ НА БИРЖЕВОМ ФОНДОВОМ РЫНКЕ

А. С. Кравченко

Аннотация. *Определена научная сущность дефиниции «финансовый дериватив» представлена их классификация, как в отечественной так и мировой практике. Приведена сравнительная характеристика объема биржевых контрактов с ценными бумагами на биржевом фондовом рынке, проанализированы: объем биржевых контрактов на биржевом фондовом рынке (в разрезе фондовых бирж) по виду финансового инструмента, оценен объем биржевых контрактов с ценными бумагами на фондовых биржах по видам рынка в течение исследования, представлены пути развития*

Ключевые слова: биржевой фондовый рынок, дериватив, базовый актив

THE ESSENCE OF THE DEFINITION OF "FINANCIAL DERIVATIVE" AND THEIR CIRCULATION ON THE STOCK MARKET

A. Kravchenko

Abstract. The scientific essence of the definition "financial derivative" is defined, their classification is given, both in domestic and world practice. The comparative description of the volume of stock exchange contracts with securities on the stock exchange market is analyzed, the volume of exchange contracts on the stock market (in the context of stock exchanges) by type of financial instrument is analyzed, the volume of exchange contracts with securities on stock exchanges according to the types of market during the research is presented, presented ways of development.

Keywords: stock market, derivative, base asset

УДК 631.147:339.5(477)

МІЖНАРОДНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ РИНКУ ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Є. В. МИЛОВАНОВ, кандидат економічних наук

E-mail: ofu@organic.com.ua

Анотація. Розглянуто основні тенденції розвитку світового ринку органічних продуктів і визначено їх особливості у розрізі країн та регіонів. Визначено основні виклики й проблеми, які стримують розвиток глобального ринку органічної продукції. Обґрунтовано основні перспективи та напрями вдосконалення вітчизняного органічного сектора.

Ключові слова: ринок органічної продукції, органічні виробники, попит і пропозиція, органік, споживання органічної продукції, органічний сектор

Актуальність. Останніми роками світовий ринок органічної сільськогосподарської продукції демонструє доволі високі темпи зростання. Це пов'язано з постійним зростанням попиту на харчові продукти та непродовольчі товари, які вироблені без застосування штучних хімічних речовин та не шкодять здоров'ю людей і навколишньому середовищу.

Розвиток інформаційного суспільства надає споживачам кращі можливості щодо підвищення рівня їх поінформованості щодо вигод органіки не лише для здоров'я особистості, але й для сталого розвитку всієї нації. Якість та безпечність органічної продукції не тільки підвищили екологічність продовольства, але й вивели органічних товаровиробників на зовсім інший рівень конкурентоспроможності, завдяки чому органічний сектор стає дедалі більш привабливим для сільськогосподарських виробників та переробників усіх рівнів. Крім того, останніми роками дедалі більше досліджень присвячено